

ti normu, propis, pravilo. Nije tako u *Školskom rečniku*⁷ gdje glagol *normirati* označava da: »ko postavlja, određuje, norme, propise«, a glagol *normalizirati* označava da: »tko dovodi što u normalno stanje, da sređuje što«.

Uz izbor *normal/standard* korisno je znati kako se na Brezinščakov članak u *Mjeriteljskom vjesniku* odazvao znani slovenski inženjer F. Hillinger. Bilješkom *Naziv norma u slovenskom jeziku*⁸ on priopćuje: a) odmah nakon rata na tehničkom dijelu ljubljanske Univerzice upotrebljavao se naziv norma; b) slovenski jezikoslovci i sada pretežno rabe normu; c) ni u ruskom jeziku standard nije isključiv; autor citira državnu normu GOST iz 1980. godine u kojoj se rabe termini *normirovanije, normirujuščije značenije*.

U Brezinščakovu osvrtu u *Jeziku* tvrdi se da ima više od jedanaest tisuća normi JUS, da su sve na srpskom te da je »udio usporednih izdanja na hrvatskom jeziku sablažnjivo malen, ispod 25%«. Urednička bilješka uz taj autorov podatak kaže da neki članovi Zavoda za jezik IFF misle kako »taj udio nije tako malen«. Držim da je ta nedokazana urednička bilješka protivna činjenicama. Barem su dva izvora koji tvrde drugačije. Predsjednik Mjeriteljskog društva Hrvatske u čitateljskom dopisu *Daleko su norme JUS od EZ*⁹ navodi da je udio ispod 20 (dvadeset) posto. Kao drugu potkrepu tome dodajem navod iz studije Hrvatska tehnička uprava¹⁰, citiram:

»*Jezično nasilje*: Zavod (riječ je o Saveznom zavodu za standardizaciju u Beogradu, napomena S. S.) izdaje jugoslavenske norme koje se zovu Jugoslovenski standardi (JUS). Sve norme JUS su na srpskom jeziku. Udio usporednih izdanja na hrvatskom književnom jeziku sablažnjivo je malen, ispod 20%. I ta bijeda od brojnosti hrvatskih normi JUS ne izlazi usporedno, već mnogo kasnije od srpskih. Budući da ima oko 12 tisuća normi JUS, tom se diskriminacijom iz literature i školstva desetljećima vrlo uspješno istiskuje tradicionalno hrvatsko stručno nazivlje, ometa sustavna tvorba novih termina u duhu hrvatske jezične tradicije i nameće srpska terminologija. Sablasno djeluje podatak da je 1990. godine na srpskom jeziku objavljeno 700 normi JUS, a usporedno na ostala tri službena jezika svega 54, tj. manje od 8%.«

Da autorov iskaz o hrvatskom udjelu »ispod 25%« ne bi ostao osporen nepotkrjepljenom drugom uredničkom bilješkom ili pak podržan samo mojim citatima, zamolio sam svoju suradnicu D. Pažametu da u JUS katalogu¹¹ za 1991. godinu prebroji norme JUS. Tako sam saznao da je 1. siječnja 1991. bilo 11 447 različitih normi JUS. Njihovi su naslovi u katalogu tiskani samo srpskim jezikom, latinicom. Pritom je zvijezdom označeno 2 325 (20%) naslova. Zvijezda označuje da su dotične norme tiskane »...na jezicima naroda Jugoslavije: srpskohrvatskom, hrvatskom književnom, slovenačkom i makedonskom, te pri naručivanju treba naglasiti na kojem jeziku standardi treba da budu isporučeni« (str. IV). Uz naslove normi sa zvijezdom nije naznačeno koje su norme tiskane hrvatskim jezikom, koje slovenskim, ko-

⁷ M. Jocić i V. Vasić, *Školski rečnik standardnog srpskohrvatskog/hrvatskosrpskog jezika*, 2. Novi Sad 1989, str. 300.

⁸ *Mjeriteljski vjesnik*, 9(1991)2, str. 1251-1252.

⁹ M. Boršić, *Vjesnik u srijedu*, br. 19 od 26. VI. 1991, str. 2; izvornik: *Mjeriteljski vjesnik*, 9(1991)4, str. 1335-1337.

¹⁰ M. Brezinščak, *Mjeriteljski vjesnik* 9(1991)4, str. 1309-1335.

¹¹ JUS katalog 1991, Savezni zavod za standardizaciju i NIU. *Službeni list SFRJ*, Beograd 1991, str. 1-586 i I-XVI.

je srpskim (srpskohrvatskim), a koje makedonskim. Ni ukupne brojnosti usporednih hrvatskih, slovenskih, *srpskih* i *makedonskih* izdanja normi JUS nisu navedene.

Citirana kataloška ponudbena izjava, srpski naslovi svih različitih normi i zvi-jezdom označeni naslovi omogućuju ove zaključke: 1) Početkom 1991. ima li 447 (100%) različitih normi JUS. Od toga je oko osam tisuća (70%) obveznih normi, tj. to su zakonski propisi savezne države. Obvezne i neobvezne norme zajedno čine knjigu formata A4 debelu tri metra odnosno pedesetak tisuća stranica. Ta knjižurina zakonito obvezuje školstvo, novinstvo, trgovinu, promet, poljoprivredu,....; ukratko: obvezuje sve dijelove ljudskih djelatnosti. Tome valja dodati norme-propise autonomnoga normirnog sustava JNA; 2) Na sva četiri službena jezika tiskano je 2 325 normi (20%); 3) Svaka od tih 2 325 normi objavljena je i na hrvatskom, i na slovenskom, i na srpskom, i na makedonskom jeziku; 4) Sudceći prema jeziku njihovih naslova, preostalih li 447 - 2 325 = 9 122 (80%) normi JUS-a tiskano je samo srpskim jezikom. Tome treba dodati (meni) nepoznat broj vojnih normi-propisa koje su isključivo na srpskom jeziku.

Svaka je norma JUS, dakle, objavljena na srpskom jeziku, a samo svaka peta usporedno i na hrvatskom jeziku. Osim što se »...tom diskriminacijom iz literature i školstva desetljećima vrlo uspješno istiskuje tradicionalno hrvatsko stručno nazivlje, ometa sustavna tvorba novih termina u duhu hrvatske jezične tradicije i nameće srpska terminologija«, tom se diskriminacijom desetljećima krši Ustav SFRJ iz 1974. koji svojim 269. članom određuje¹²: »Savezni zakoni i drugi propisi i opći akti donose se...na jezicima naroda Jugoslavije utvrđenima republičkim ustavima«. Valja dodati, što se također saznalo prebrojavanjem zvijezda uz naslove normi u katalogu, da je usporedni udio nesrpskih jezika različit za pojedine grane normi: od 0% za granu J do 40% za granu Z.

Poznavajući donekle pismenost savezne uprave, sumnjam da citirana kataloška izjava izriče ono što je Zavod naumio reći ili zatajiti. Bude li moja sumnja opravdana, morat ću povući svoj treći zaključak i umjesto njega vjerojatno napisati: na tri nesrpska jezika usporedno je tiskano 2 325 (20%) normi JUS, od toga na hrvatsko-me oko 930 (8%). Točne podatke vjerojatno mogu saznati oni kojima je dostupna JUS BAZA (Baza podataka o jugoslovenskim standardima i tehničkim propisima), izradena u Saveznom zavodu za standardizaciju, naravno ako se u opisu normi u toj bazi uopće navodi jezik objave, što iz kataloga (str. III) nije posve očito. Inače JUS BAZA sadržava podatke za 13 199 normi JUS, 1 038 nacрта normi JUS i 322 tehnička propisa (str. IV), ukupno za 14 559 normativnih dokumenata. Iz kataloga (str. V) izlazi da se norme JUS i druge publikacije Saveznog zavoda za standardizaciju mogu nabaviti jedino u »Prodavnici JUS«, Beograd, Slobodana Penzića Krcuna br. 35.

SAŽETAK

Stanislav Sever, Šumarski fakultet, Zagreb

UDK 808.62:800.853, stručni članak

primljen 20. kolovoza 1991, prihvaćen za tisak 14. rujna 1991.

Establishment of Language Norm and the Terminology Used in the Process

The author advocates the use of the term *normiranje* in the sense of *standard*, also dealing with the share of Croatian terminology in the Yugoslav normativist nomenclature.

¹² Anon., Savezna neravnopravnost jezika (4). *Mjeriteljski vjesnik*, 8(1990)3, str. 1062-1063.

SUMRAK SRPSKE LINGVISTIKE

Dalibor Brozović

Priličan dio srpskih intelektualaca angažirao se u javnom zastupanju, obrani i obrazlaganju velikosrpskih ideja na liniji od Garašaninova Načertanija do Memoranduma SANU. Filozofi, historičari, etnografi, politolozi, književnici, lingvisti, sociolozi i drugi doprinose razrađivanju besprimjerne velikodržavne koncepcije da svi Srbi moraju živjeti u jednoj državi. Slično je shvaćanje zastupala do sada samo još nacistička ideologija, s istom brutalnom otvorenosti: važno je samo da svi Nijemci budu u istoj državi, a što o tome misle svi ostali što se onda po geografskoj nužnosti moraju naći s Nijemcima u toj velikonjemačkoj državi, nije važno, jer oni nisu Nijemci, pa su prema tome beznačajni.

Osobito je zanimljiva uloga nekih srpskih lingvista. Već sam se u jednome malo dužem prilogu osvrnuo na dva medijska istupa vodećega srpskog lingvista Pavla Ivića¹. Sigurno je da će u svjetskim slavističkim krugovima biti i nemalog iznenađenja i prilične nelagode i zbunjenosti kada se vidi u šta se upleo jedan slavist Ivićeva kalibra. No ne može se ništa protiv činjenica.

Posebnu pozornost privlači interesantna okolnost da srpski lingvisti, angažirani na memorandumskoj liniji, ne iznose svoja promiloševićvska shvaćanja u publikacijama u kojima inače surađuju i koje su, po stručnoj liniji, dostupne široj međunarodnoj slavističkoj javnosti. Ne, čini se naprotiv da se takve publikacije upravo zaobilaze. U spomenuta dva slučaja Ivić je primjerice nastupio u tako opskurnim izdanjima kao što su *Politika* i *Intervju*. No s druge strane, postavlja se pitanje treba li slavističku publiku lišiti znanja o tome čime se sve bave njihovi srpski kolege. Mislim da to ne bi bilo pravedno i da to treba ispravljati kada je god moguće. Dođe li pri tom do kakvih razočaranja, to je samo nusproizvod.

Ovdje ću se pozabaviti intervjuom što ga je novinaru Veljku Đ. Đuriću dao beogradski sveučilišni profesor dr. Radmilo Marojević². Donijet ću cio intervju, i pitanja i odgovore, s time da će, radi razlikovanja od moga teksta u punoj širini, pitanja i odgovori iz intervjuja biti tiskani uvučeno. Sam ću se pak zadržati samo na najnužnijim komentarima, više zapravo upozorenjima na neke pojedinosti. Tekst donosim u cjelini zato što je svaki izbor u načelu subjektivan.

Đurić je, kako što je to i običaj u intervjuima, prvo predstavio intervjuiranoga, čije riječi donosi pod naslovom »Sjedinjene države srpske« (bilo bi zgodno znati je li naslov Đurićev ili Marojevićev).

Dr Radmilo Marojević, redovni profesor Filološkog fakulteta u Beogradu i predsjednik Srpskog fonda slovenske pismenosti i slovenskih kultura, uskoro objavljuje knjigu *Ćirilica na raskršću vekova: Ogledi o srpskoj etničkoj i kulturnoj samosvesti* (zajedničko izdanje »Dečjih novina« iz Gornjeg Milanovca i Srpskog fonda). Našem sagovorniku, koji je po univerzitetском obrazovanju i filolog i politikolog, postavljamo sledeće pitanje, kao okvir za razgovor:

¹ »Otvaraju se nove fronte: historiografska, filološka, etnografska...«, *Kolo*, 1(149)(1991) 3, str. 111-139.

² Intervju je objavljen u *NIN*-u br. 2121 od 23. VIII. 1991, str. 36-37.